

DE RENTENIERENDE BOER

Als de vrouw des huizes me binnen laat zit Toon rustig te wachten. In een schoon overhemd met korte mouwen en zonder stropdas heeft hij plaats gevat aan het hoofd van de tafel.

Achteroverleunend staat de rentenierende boer me uitnodigend te woord. Op dezelfde plek, waar vroeger slager Bart van de Put zijn slachtvee stalde en een eind maakte aan menig koeienbestaan, bouwde Toon tezamen met z'n kinderen een huis en gaan wij nu praten over het leven van Toon en zijn gezin en het leven op Oosteind. Als moeder koffie inschenkt en frou-frou-koekjes uitdeelt, blijken warempel beide mannen deze voorkeur gemeen te hebben. Achteraf

gezien was het de voorbode van een lekkere babbel.

HET NESTJE

"Het gezin van herkomst" zeggen de Vlamingen tegen het stamgezin. Toon is geboren en getogen op de Provincialeweg 227. Het is de boerderij waar nu Piet Evers "boert". Ze waren met vier kinderen en Toon was de jongste. Twee dingen uit zijn jeugd zijn hem bijzonder bijgebleven. In de oorlog bleek dat de Oosteindenaren het turfsteken nog niet verleerd hadden. Toon was een van hen. Op hun land in de Dongendijkse polder, waar nu zoon Bert boert, zakten de wielen van de hoogkar zó diep de grond in dat er wel turf moest zitten. Het steken ging zó: na het wegsteken van de grasmatten en de zwarte grond, zat je na ongeveer 25 cm bij de moer.

Deze moer werd op het weiland geschept en nat gemaakt. Met plankjes onder de klompen werd het vastgetrapt en met een peeënmes werden de turfkes op maat gesneden . . . Als ze na een paar dagen droog waren, kon moeder weer lekker moutenpap op de plattebuis koken.

Het andere verhaal betrof de roggeteelt in de oorlog. De rog, die ze over hadden, lieten ze verven bij Guus van Gurp, de molenaar. Ongeschikt voor de consumptie, beurden ze voor het zo ontstane veevoer een paar centen de kilo.

In 1947 nam Toon de boerderij van vader over. Zijn ouders bleven wel in het voorhuis met een aanbouwtje wonen. Zo woonde vader 20 jaar lang, tot aan z'n dood, bij hen. Moeder was 8 jaar eerder gestorven. Het was net één week voor hun gouden bruiloft. De hele buurt had het feest al mee helpen voorbereiden.

HET HUWELIJK

Toon leerde zijn vrouw Bertha Aarts uit Dongevaart kennen op het bevrijdingsfeest in de schuur van Fons van Hoek. De eerste 12 jaar van hun huwelijk kregen ze acht kinderen: vijf meisjes en drie jongens. Zo was 1953 een topjaar: Jo werd in januari geboren en Tonnie in december. Van die tijd af molk

Toon de koeien alleen en stookte hij zondagsavonds de was op het fornuis in de koeiestal.

Ondanks het grote gezin was het leven zo'n stuk rustiger. *"Om 'n idee te hebben moet je nu elke dinsdag die lang-ker vol toeristen met Trui, de Belse knol, over de Provincialeweg zien trekken. Zo waren er vroeger alleen maar paarden te zien."* Het paard blijkt een aparte plek in Toons leven in te nemen. Hij kreeg er veel vriendschap van en ze verstonden elkaar. Het is niet te verwonderen dat hij elk jaar op de markt in Hedel een 1,5 jaar oude Belse knol kocht. Die nieuwe spande hij dan naast de ouwe en met de lint in de hand werd ze dan getuigd. Zijn liefde voor paarden ging zo ver dat hij bij een felle brand in z'n loods zijn trouwe merrie Riet uit de vlammenzee redde. Haar manen hadden al vlam gevat. Voor de rest ging alles verloren. Toon Klaassen was zo attent om hem een volle kar hooi en stro kado te doen.

In 1953 werd zijn wei in de Dongendijkse polder ook getroffen door de watersnood. Tot twee keer toe liep alles onder. Zijn vee mocht hij bij Jan van de Heijkant onderbrengen. Hij wilde er niets voor hebben.

Toen ze in 1970 stopten met boeren, nam hij zijn ster-merrie mee naar zijn nieuwe woning. Ooit waren ze begonnen met zes koeien, één kalf en zes varkens met 12,5 bunder land, de pachtgrond inbegrepen. Hij leverde dagelijks drie kannen melk aan de fabriek. Met zeven boeren uit de omtrek hadden ze zich verenigd om bij toerbeurt de melk voor elkaar op te halen. Op de melkkar konden 27 kannen en die was alleen op de maandag vol. Soms moesten er een paar kannen meer op. Met een plank ertussen werden ze dan opgestapeld. Wie de toerbeurt had, bracht ook de bruine zakjes met het melkgeld mee van de fabriek.

Toen de 21-jarige Bert de boerderij van vader overnam, had hij 29 koeien en 12 stuks jongvee. Content kijkt hij terug op die tijd. *"Binnen en buiten had ik goed geboerd"*, merkt hij genietend op. Wat was er in die jaren wel een hoop veranderd.

DE VERANDERING

De mechanisatie bracht binnen en buiten ook grote veranderingen. Met een tonneke van 600 liter reed Toon de gier over zijn land uit. Om makkelijk te werken had hij de hoogkar samen met Bert omgebouwd tot een lage strontkar. Het tonneke moest immers met de strontschep gevuld worden. Nu rijden ze met een injector, die duizenden liters gier de grond in werkt.

Eerst was er het zeisje, daarna kwam het paard voor de messenblok en nu "peren" ze met een cirkelmaaier achter de tractor over het weiland. Toons ogen stralen als hij vertelt over de vernieuwingen die hij zelf doorvoerde:

1942: hun eerste platte kar op luchtbanden;

1952: de F.N. melkmachine uit Kiel. Vanwege de afstand bleven de twee installateurs een paar nachten slapen en in de kost om in te melken;

1953: de wasmachine met houten kuip en wringer;

1960: een douche, de vriezer en koelkast op de pick van de kelder.

Voor f1000,- werd er een slee van een Ford gekocht. Tijdens de proefrit met de GZ-32-32 kwamen Toon, Bartje van Strien met achterin Bert in z'n pyama en

twee melkbussen, niet verder dan de watertoren. Omdat er geen nummerplaten op de auto zaten, nam de politie van Dongen alles mee naar het bureau. Ze kwamen er gelukkig niet achter dat Toon nog geen rijbewijs had. Hij presteerde het zelfs om een paar weken zonder rijbewijs naar zijn koeien in de polder te "karren". *"Toen kon je nog doen wat je wilde; nu mag je zelfs geen vuurtje meer stoken"*, klinkt het meewarig. *"Wat staat ons, boeren, verder nog te wachten?"*
1964: de telefoon. Jo, als melkschepster, moest anders steeds de bureu lastigvallen, om te vragen hoe laat er gemolken werd;
1965: de tractor van 23 PK;
1967: het eerste bankstel.

DE GROOTSTE VERANDERING?

Wat Toon daarmee bedoelt, legt hij haarfijn uit: *"Oosteind heeft de tijd gekend, dat we op de Provincialeweg praktisch boer-aan-boer woonden. Nuj zijn er nog een 15-tal boerderijen in werking. Als deze overblijvers door die 5000 huizen ook nog moeten verdwijnen, blijft er van het echte Oosteind niks meer over. Zoiets mot niet kunnen. Er is al teveel veranderd, Wat zou ik daar een hekel aan hebben!"*

Voor Toon en Bertha is het grote warme nest van Provincialeweg 227 er nog steeds. Naast hen op nummer 188a woont Ad; op 188 woont Lia; op 108a woont Jo en Bart en Tonnie wonen in de polder; Jan woont in Oosterhout en Jeanne in Dongen. Alleen Ine zit ver weg, op twee uur rijden, helemaal in Friesland. Twee van de 21 kleinkinderen hebben al een huis op d'n Horst Een derde zou er dolgraag komen wonen. Zondags doet Bertha niets anders dan koffle zetten en serveert ze frou-frou koekjes aan de nakomeiingen. Zo te zien is het Verkooijens nestje een voorbeeld van de hechte gemeenschap van Oosteind.